

УДК 35.073.513.1(477)

ПРОБЛЕМИ ЛІЗИНГОВИХ ВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Марценюк-Розарьонова О.В., асистент,
Зарубенко С.В.

Вінницький національний аграрний університет

В статті розглянуто та досліджено сучасний стан ринку лізингових послуг в Україні, а також проаналізовано проблеми розвитку лізингу у вітчизняній економіці та можливі шляхи їх подолання.

Ключові слова: лізинг, лізингові відносини, проблеми лізингу.

Вступ. В економічно розвинених країнах світу лізинг є важливим інструментом та посідає одне з провідних місць у фінансуванні матеріально-технічної бази багатьох галузей економіки. Однак в Україні цей інструмент ще досить новий, та знаходиться на початковій стадії свого розвитку. Питома вага лізингу в загальному обсязі інвестицій у виробництво в нашій країні складає менше 1,5 %, тоді як в індустріально розвинених країнах цей показник досягає 25-30%.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку фінансово-кредитної системи України, все частіше поряд з іншими інструментами фінансового забезпечення аграрних підприємств оновленими основними засобами, дедалі актуальнішою стає тема лізингу. Адже, з одного боку, при активному використанні лізинг може стати могутнім поштовхом до технічного переозброєння виробництва, структурної перебудови української економіки, насичення ринку якісними товарами, та як наслідок - здатен здійснити вагомий внесок в підйом та розвиток національної економіки, а з іншого боку він сприяє створенню і закріпленню нових зв'язків з іноземними інвесторами на міжнародному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку ринку лізингових послуг в Україні в сфері агропромислового комплексу розглядаються в роботах багатьох вітчизняних вчених, серед яких провідну роль відіграють наукові праці Горбаченко О.А., Кулиняк І.Я., Березовської О.Р., Семикіна К.В. та інших. Вирішенням проблем підвищення ролі лізингового ринку займається Міжнародна фінансова корпорація в рамках проекту «Розвиток лізингу в Україні».

Однак, незважаючи на багатосторонність та широкий спектр наукових досліджень, деякі питання, пов'язані із особливостями інвестування та розвитком ринку лізингових послуг в агропромислових формуваннях залишаються недостатньо вивченими та потребують подальшого дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення проблем, які перешкоджають ефективному розвитку лізингових послуг в Україні в сфері

АПК та можливих шляхів їх усунення.

Виклад основного матеріалу. Під лізингом, як зазначає Березовська О.Р., в більшості випадків розуміють довгострокову оренду, або договір оренди основних засобів (машини, устаткування), які придбані орендодавцем для орендаря з метою їх виробничого використання при збереженні права власності на них за орендодавцем на весь термін договору [1].

Перш за все слід зазначити, що найефективнішими лізингові послуги, є у галузях, продукція яких перебуває на високому технологічному та якісному рівні та відзначається високою конкурентоспроможністю посеред інших аналогічних товарів.

В Україні ринок лізингових послуг перебуває на початковому етапі свого розвитку. Лізинг як фінансова послуга набуває все більшого значення в розвитку економіки України, виступаючи одним із факторів зростання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, підвищення ефективності виробництва, покращення якості послуг, а в результаті – виходу на світовий ринок [4].

Проте, як показує статистика, незначна частка інвестиційних операцій припадає на лізинг в Україні. Починаючи з третього кварталу 2010 р., після фінансово-економічної кризи, ринок лізингу почав стрімко розвиватися і за деякими показниками наблизився до докризового рівня. Основною тенденцією для поточної оцінки потенціалу ринку стала зростаюча активність корпоративних клієнтів, та не зважаючи на це рівень розвитку лізингу в Україні значно нижчий, ніж у сусідніх пострадянських країнах. Так, у Білорусі рівень проникнення лізингу в капітальні інвестиції становить 8%, у Росії – 6%, тоді як вітчизняний показник сягає 3,5%. Для порівняння, аналогічний середньоєвропейський показник становить 14%.

Та нажаль на сучасному етапі більшість сільськогосподарських підприємств знаходиться в скрутних фінансових умовах, в яких важливим фактором їх підтримки є лізинг, який має помітні переваги у порівнянні з кредитом. Проведемо порівняння придбання трактора ХТЗ-17221 вартістю 250650 грн. на умовах фінансового лізингу – з одного боку та залучення кредитів – з другого, результати наведені в табл. 1.

Як видно з таблиці 1, одержувач техніки за лізингом має досить значні переваги: по-перше, він звільнений від пошуку її постачальника; по-друге, на 50% меншим є розмір застави для одержання необхідних коштів; по-третє, меншою (в 9,5 раз) є і відсоткова ставка річних; по-четверте, завдяки різниці в кратності платежів (2 рази в рік – за лізингом, і 12 разів – за кредитом) господарство одержує можливість для застосування вивільнених таким чином коштів на інші цілі. У результаті всіх вказаних переваг підприємство одержує можливість сплатити на 10026 грн. меншу суму коштів, що підтверджує необхідність розширення застосування лізингу в аграрному секторі економіки країни [2].

Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців» та Нацкомфінпослуг підвели підсумки діяльності ринку лізингу за 2011 рік, і як видно з офіційних

даних, за минулий рік зростання ринку лізингових послуг складає 10%, а обсяг укладених договорів фінансового лізингу збільшився майже у 2,5 рази у порівнянні з попереднім і становить 11,33 млрд. грн. На 114% зросла і кількість укладених за період договорів. Середня вартість діючої угоди збільшилася на 9,0% та становить, приблизно, 1,74 млн. грн.[7].

Таблиця 1

Порівняльна характеристика застосування лізингу та кредиту при придбанні трактора ХТЗ-17221 вартістю 250650 грн.

Ознаки	Варіанти придбання техніки	
	лізинг	за рахунок кредиту банку
Пошук постачальника техніки	Пошук здійснюється лізингодавцем	Кредитор не займається пошуком постачальника
Термін договору, років	5-7	не менше 5
Забезпечення (заства)	150 % вартості техніки	200 % вартості техніки
Відсоткова ставка	1,9% річних від залишкової вартості техніки	не менше 18 % річних
Кратність платежів	Два рази на рік (що менше обтяжує грошовий потік господарства)	Щомісячна сплата відсотків з наростанням суми платежу на кінець терміну користування кредитом
Сума загального платежу	285741 грн. за 5 років	295767 грн. за 1 рік

Та перш за все, для ефективнішого впровадження лізингових відносин в економіку України слід розв'язати низку проблем. Асоціація «Українське об'єднання лізингодавців» проводило опитування на тему «Що стримує розвиток лізингу в Україні», в опитуванні прийняло участь більше тисячі респондентів, результати оформлено на рис. 1.

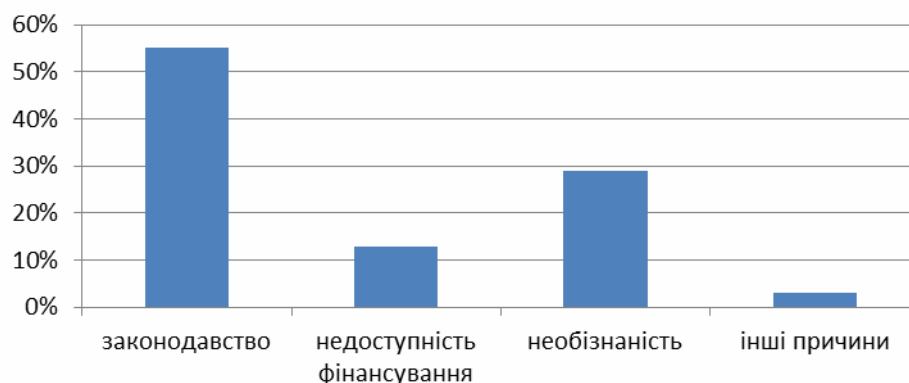

Рис.1. Причини, що стримують розвиток лізингу

Більша половина опитаних, а саме 55%, вбачають головною причиною, що стримує розвиток ринку лізингових послуг в Україні є недостатньо розвинене законодавство з цього питання, 29% вбачають головною причиною необізнаність, малу кількість інформації, а через це і незначну освоєність лізингу. Недоступність фінансування є третьою вагомою причиною, за яку проголосувало 13% респондентів, а також 3% мають іншу думку і впевнені що причини криються зовсім в іншому. Загалом можна зробити висновок, що в економічному розвитку лізингових відносин України виділяється три вагомих причини, вирішення яких є актуальним завданням [5].

Також до основних проблем, на думку Горбатенка О.А., що значно перешкоджають розвитку лізингових відносин в Україні слід віднести:

- не сформованість на загальнодержавному рівні політики перспектив розвитку лізингового кредиту;
- надто жорстка система оподаткування лізингових операцій;
- низький попит на товари вітчизняного виробництва;
- низька платоспроможність усіх категорій споживачів при імпорті товарів;
- недосконала нотаріальна реєстрація договорів лізингу;
- слабка державна підтримка, відсутність податкових пільг, у тому числі для структур, готових надати довгострокове кредитування [3].

В Україні з 2006 по 2008р. було стрімке зростання кількості укладених лізингових угод і пропорційно зростала їх вартість, а з 2009 через фінансову кризу ці показники різко зменшились (табл.2) [5].

Таблиця 2

Динаміка показників діяльності лізингових компаній в Україні

Показники	Рік					
	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Кількість лізингових компаній	65	90	208	188	199	209
Кількість укладених лізингових угод, шт.	6089	9275	9766	3007	5095	5423
Вартість укладених угод, млн. грн.	3601	16880	9980	2470	4970	3450

За підсумками 2011 р., відзначилась позитивна динаміка щодо кількості лізингових компаній, адже за 2006 – 2011р. їх число зросло на 144, також зросла кількість договорів фінансового лізингу, укладених юридичними особами та фінансовими компаніями. Кількість укладених договорів фінансового лізингу за 2010 р. збільшилась на 2088 (69,4 %), порівняно з 2009 р., і становила 5095 договорів.

На думку Кулиняк І.Я. слід виділити ряд таких причин, усунення яких сприятиме зростанню значення лізингу в економіці нашої країни, та не

гальмуватиме його розвиток :

- короткостроковий характер банківських кредитів;
- недостатня кількість платоспроможних лізингодержувачів;
- значні ризики несвоєчасної плати за користування майном;
- високі ставки за кредитні ресурси комерційних банків [4].

Однією з головних перешкод на шляху розвитку лізингу в Україні є також вплив психологічного чинника. Через брак достовірної інформації, лізингові компанії сприймаються багатьма підприємствами як посередницькі структури, які лише займаються операціями з кредитування, отримуючи при цьому свою частину прибутку. Лізингова галузь потребує стандартів подання інформації в статистичні органи. На сучасному етапі Держкомстат України не розробив форми звітності, за якою можна було б оцінити стан ринку лізингових послуг, а тому на державному рівні не достатньо інформації про дану галузь, яка перебуває на стадії становлення в Україні, а, отже, потребує особливого контролю.

Серед проблем макроекономічного характеру Семикіна К.В. виокремлює такі групи [6]:

- соціально-економічні (недосконалість нормативно – правової бази, відсутність налагодженої системи збуту продукції);
- політичні (політична боротьба за владу);
- організаційно-інформаційні (немає можливості надання відповідної та достовірної інформації про стан справ і перебіг процесів);
- проблеми галузевого характеру (тривалий виробничий процес, що зумовлює низькі темпи обороту капіталу, більш високі ризики);
- екологічні фактори (наявність частини малопродуктивних, еродованих, забруднених земель).

Більшість науковців погоджуються, що розвитку ринку лізингу перешкоджає слабкий доступ до фінансів, недостатність знань, відсутність вторинного ринку для довгострокових активів, нерозвинені кредитні бюро [3].

Отже, проаналізувавши наукові праці, ми можна виділити такі шляхи усунення проблем:

- удосконалення цивільного та фінансового законодавства з питань лізингу;
- інтеграція національного законодавства в міжнародне;
- надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу;
- розробка державної програми підтримки лізингу;
- запобігання монополізації та створення умов для розвитку добросовісної конкуренції;
- розширення кількості компаній, які займаються фінансуванням саме фізичних осіб;
- реформування податкового законодавства в частині стимулювання лізингових операцій;
- створення більш розвинутої інвестиційної інфраструктури ринку лізингових послуг;

- дотримання учасниками лізингу вимог законодавства;
- забезпечення захисту прав учасників ринку лізингу;
- забезпечення рівних можливостей для доступу до ринку лізингових послуг.

Висновки. Отже, основними перешкодами на шляху розвитку лізингових відносин стоїть маса проблем, вирішення яких на сучасному етапі є актуальним завданням. Саме тому держава повинна посилювати роль лізингових послуг шляхом спрямування своїх зусиль на розробку та реалізацію комплексу заходів, спрямованих на усунення гальмівних чинників.

Для активного розвитку лізингових відносин доцільним буде впровадити зниження вартості кредитних ресурсів до рівня не вище 20% річних; знизити вартість нотаріальних послуг та з оформлення договорів лізингу; організувати створення лізингових центрів та ін.

На нашу думку, впровадження запропонованих пропозицій та рекомендацій сприятиме підвищенню розширенню та ефективності лізингової діяльності.

Література

1. Березовська О.Р. Визначення сутності лізингу та оцінка його використання в економіці України / О.Р. Березовська // Інноваційна економіка. – 2012. - №3. - С.183-189
2. Величко Т. Г. Лізинг, як інвестиційний механізм модернізації матеріально – технічної бази підприємств АПК / Т.Г. Величко // Проблемы материальной культуры. – 2010. - №12. – С.163-168
3. Горбатенко О.А. Проблеми та перспективи розвитку лізингових відносин в Україні / О.А. Горбатенко // Фінанси України. – 2011. - №13. – С.123-126
4. Кулиняк І.Я. Проблеми розвитку лізингових послуг в Україні / І.Я. Кулиняк // Економіка АПК. – 2011. - №4. – С. 45-51
5. Кулиняк І.Я. Аналіз динаміки розвитку лізингових послуг в Україні / І.Я. Кулиняк, О.В. Стрілецька // Науковий збірник НЛТУ України. – 2011. – вип. 21.12. – С. 204 - 209
6. Семикіна К.В. Проблеми інвестування АПК / К.В. Семикіна // Науковий вісник: фінанси, банк, інвестиції. – 2011. - №1. – С.85-89
7. Електронний ресурс. – Режим доступу: www.leasing.org.ua.

Summary

Problems of leasing relations on the modern stage and ways of their overcoming / Martsenuk-Rozaronova O.V., Zarubenko S.V.

In the article a modern market of leasings services condition is considered and investigational in Ukraine, and also the problems of development of leasing in a home economy and possible ways of their overcoming are analysed.

Keywords: leasing, leasings relations, leasing problems.